

УДК 321.01(476)

ГЕРАІЧНАЕ МІНУЛАЕ НАРОДА Ў КАНТЭКСЦЕ ІДЭАЛОГІІ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАВЫ

І. М. Малашук

БІП – Інстытут правазнаўства

г. Магілёў, Беларусь

Беларусы – самабытны народ з багатай гісторыяй. Знаходзячыся паміж Захадам і Усходам, Беларусь пастаянна адчувала ўздзеянне розных культур і духоўных традыцый. Гістарычныя падзеі стварылі непаўторны Беларускі нацыянальны характар, а «памежжа» з’явілася найважнейшым фактарам станаўлення такіх нацыянальных рыс, як кампраміснасць, талерантнасць і міралюбнасць.

Пастаяннае знаходжанне Беларусі ў сферы ўплыву і процідзеяння розных сіл і інтарэсаў выпрацавала ў беларусаў імкненне вырашаць спрэчныя і канфліктныя сітуацыі без прымянення сілы. Пацвярджэннем гэтаму служыць той факт, што з тэрыторыі Беларусі на працягу больш чым тысячагадовай гісторыі не пачыналася ніводная захопніцкая вайна.

Таму ў сістэме фарміравання духоўных каштоўнасцей, пачуцця патрыятызму грамадзян нашай краіны, асабліва моладзі, значнае месца займае гераічнае мінулае – падзеі Вялікай Айчыннай вайны. Нікога не пакідае абыякавым гісторыя, якая побач, – гэта гісторыя кожнай сям’і, гісторыя малой радзімы. Для каго-сьці малая радзіма – гэта родны горад, вуліца ў горадзе або невялікі дворык, вёска, дзе прайшлі лепшыя дзіцячыя гады. Таму самая смачная вада з роднай студні, самы прыгожы птушыны спеў у бліжэйшым лесе, дзе вядомы з дзяцінства ўсе сцяжынкi.

І Магілёўшчына не з’яўляецца нейкім выключэннем. Нашчадкі памятаюць трагедыю вёскі Боркі Кіраўскага раёна, дзе 15 чэрвеня 1944 г. было знішчана карнікамі каля 2000 мірных жыхароў. Па колькасці спаленых за адны суткі людзей гэта самая страшэнная трагедыя на тэрыторыі ўсёй Усходняй Еўропы. Пры гэтым варта прыгадаць, што 15 тысяч жыхароў 110 вёсак Магілёўскай вобласці напаткаў лёс Хатыні. На тэрыторыі толькі невялікага Глускага раёна чатыры лясныя вёсачкі не адраділіся ніколі.

Трагедыя ў Борках кранула патаемныя струны душы і вылілася ў паэмы, аповесці, мастацкія кінастужкі. Варта прыгадаць «Марыйку» Аляксандра Казека, жудасную кінастужку Элема Клімава «Ідзі і глядзі», знятую па сцэнарыю Алеся Адамовіча.

Яркім, гераічным і імклівым было жыццё Алеся Адамовіча, крытыка, літаратуразнаўца, празаіка, кінадраматурга, драматурга, публіцыста, члена-карэспандэнта АН БССР, доктара філалагічных навук, прафесара, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Якуба Коласа. У аўтабіяграфіі Аляксандр Адамовіч адзначае, што галоўным штуршком у жыцці, які зрабіў яго літаратарам, была Вялікая Айчынная вайна. Ubачанае і перажытае ў пасёлку Глуша пад

Бабруйскам, а потым у партызанскім атрадзе паўплывала на творчую пазіцыю пісьменніка, знайшло адлюстраванне ў мастацкіх творах: «Вайна пад стрэхамі» (1959); «Сыны сыходзяць у бой» (1963); «Хатынская аповесць» (1972); «Я з вогненнай вёскі» (у суаўтарстве з Я. Брылём і У. Калеснікам) (1975); «Блакадная кніга» (у суаўтарстве з Д. Граніным) (1979); «Карнікі» (1980).

Паводле раманаў «Вайна пад стрэхамі» і «Сыны сыходзяць у бой» у канцы 1960-х гадоў беларускі рэжысёр Віктар Тураў зняў мастацкія фільмы пра партызанаў і падпольшчыкаў. Да гэтых кінастужак Уладзімір Высоцкі напісаў свае лепшыя песні аб вайне – «Буслы», «Ён не вярнуўся з бою» і іншыя. Галоўную ролю, ролю маці, сыграла Ніна Ургант.

Тая глушанская зямля пад Бабруйскам, якую так любіў Алесь Адамовіч і куды стараўся прыязджаць як мага часцей у бацькоўскі дом пад родныя бярозы, дала апошні прытулак пісьменніку. Ён пахаваны на мясцовых могілках.

У будынку былой аптэкі, дзе працавала маці пісьменніка Ганна Мітрафаннаўна Тычына і дзе ў час вайны была явачная кватэра, вырашана стварыць літаратурны музей Алеся Адамовіча. Дзякуючы намаганням маладога гісторыка Андрэя Архіпенкі, 6 кастрычніка 2018 г. ў Глушы быў урачыста адкрыты «Прыпынак Адамовіча» – аўтобусны прыпынак, аздоблены ў гонар славутага земляка. А ў ліпені гэтага ж года на платформе «Талака» было абвешчана аб зборы сродкаў на помнік Алесю Адамовічу, і ўжо праз сорок пяць дзён неабходныя грошы былі пералічаны.

9 лістапада 2019 г. ў Глушы адбылося ўрачыстае адкрыццё адзінага ў свеце помніка беларускаму пісьменніку Алесю Адамовічу. Андрэй Архіпенка назваў помнік «праўдзіва народным», паколькі сродкі на яго ахвяравалі больш за трыста чалавек, у тым ліку і лаўрэат Нобелеўскай прэміі 2015 г. ў галіне літаратуры Святлана Алексіевіч, якая лічыць Алеся Адамовіча сваім настаўнікам у літаратуры [1].

Такім чынам, веданне і ўсведамленне гісторыі свайго краю, гераічнага мінулага свайго народа, захаванне духоўнай спадчыны садзейнічае фарміраванню пачуцця патрыятызму, гонару за сваю краіну. Гэта той няскрушны падмурак, на якім трымаецца жыццё. Таму заўсёды ў нашу родную Беларусь будучы вяртацца жураўлі і горда будзе лунаць над роднымі прасторамі птушка бусел – сімвал нашай Радзімы.

СПІС ВЫКАРЫСТАНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

1. Адзіны ў свеце помнік беларускаму пісьменніку Алесю Адамовічу з'явіўся ў Глушы [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://bobruisk.ru/news/2019/11>.